

ІНСТИТУЦІЙНА РОЛЬ БАНКІВ У ФОРМУВАННІ ЗАСАД СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОСИЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Поняття зеленого фінансування охоплює широкий спектр фінансових послуг (кредитування, інвестування, страхування), орієнтованих на проекти, що зменшують шкоду довкіллю або сприяють кліматичній адаптації. Відповідно до звіту Climate Policy Initiative (2023), світовий обсяг кліматичного фінансування у 2021–2022 рр. перевищив 850 млрд. дол. США на рік, з яких близько 50% спрямовано через банки.

Зростає роль ESG-факторів у фінансовому аналізі. За даними Morningstar, наприкінці 2023 року обсяг активів у фондах, що інтегрують ESG-підхід, становив понад 2,8 трлн. дол. США у глобальному вимірі [2].

У ЄС з 2022 року запроваджено таксономію сталого фінансування, яка класифікує економічну діяльність за критеріями екологічної стійкості. У 2023 році банки ЄС залучили понад 90 млрд євро через зелені облігації (Європейський центральний банк, 2023).

Китай посідає перше місце у світі за обсягами випуску зелених облігацій: у 2022 році – понад 120 млрд. дол. США. Частка "зелених кредитів" у загальному кредитному портфелі китайських банків зросла до 10,6% (People's Bank of China, 2023).

Швеція стимулює енергоефективне житло через зелену іпотеку: надає позики під 1–1,5% річних за умови відповідності будівлі екостандартам. Такі підходи вже охоплюють понад 30% іпотечного портфеля банків країни.

Українська банківська система лише розпочинає інтегрувати ESG-підходи. Лідером екологічного фінансування в Україні є Укргазбанк, який у 2023 році профінансував понад 9,4 млрд грн екологічних проєктів, зокрема у сферах сонячної енергетики, водоочищення, енергоефективності [1].

Загалом, за даними Міністерства фінансів України, з 2020 по 2024 рік в Україні розміщено зелених облігацій на 1,8 млрд грн, зокрема проєкти у Львові, Києві, Житомирі [3].

Однак обсяг таких інструментів залишається мізерним: частка зелених проєктів у загальному кредитному портфелі банків не перевищує 1,2% (НБУ, 2023).

Причини:

- відсутність законодавчої таксономії;
- невизначеність щодо стандартів оцінки зелених проєктів;
- низький рівень фінансової культури щодо сталого інвестування.

НБУ презентував проєкт Білої книги з управління екологічними, соціальними та управлінськими ризиками у фінансовому секторі, що передбачає:

- реалізувати заходи затверджені урядом відповідно до Національного плану з енергетики та клімату на період до 2030 року
- оцінювання екологічного ризику при кредитуванні;
- створення ринку зелених фінансових інструментів [4].

Також передбачено розробку Національної таксономії зелених інструментів на основі стандартів ЄС та рекомендацій ICMA (International Capital Market Association). У 2024 році було затверджено Стратегію впровадження звітності зі сталого розвитку для підприємств, яка охоплює й фінансові установи. Ці документи створюють основу для подальших практичних кроків і заходів, що вимагатимуть скоординованих дій з боку різних інституцій, відповідальних за реалізацію політики у відповідних напрямках.

Міжнародна підтримка (IFC, EBRD, GCF) надає можливість українським банкам залучати дешеві ресурси для фінансування енергоефективних проєктів, але банкам потрібно покращити внутрішні процедури ESG-аналізу.

Для активного розвитку зеленого фінансування в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів:

- створити чітку регуляторну базу (національну таксономію, стандарти звітності);
- запровадити пільгові умови оподаткування для зелених проєктів;
- забезпечити банкам доступ до міжнародних кліматичних фондів (наприклад, Green Climate Fund);
- підвищити обізнаність клієнтів про можливості екологічного фінансування;
- включити ESG-фактори в кредитну та інвестиційну політику банків.

Розвиток цього напрямку сприятиме не лише покращенню екологічної ситуації, але й підвищенню конкурентоспроможності українського банківського сектору на міжнародному рівні.

Зелене фінансування є інноваційним напрямом, який об'єднує екологічні, економічні та соціальні цілі. Світовий досвід свідчить про ефективність комплексного підходу до інтеграції ESG-принципів у фінансовий сектор. Українські банки мають потенціал для розвитку зелених фінансових продуктів, однак для цього необхідне вдосконалення нормативно-правового середовища, активізація участі держави та ширше залучення міжнародної підтримки.

Український банківський сектор має потенціал для розвитку green banking, але потребує комплексної трансформації: від нормативної бази до підготовки фахівців. Інституційна підтримка, міжнародне співробітництво та стратегічне бачення можуть забезпечити перехід від фрагментарних ініціатив до системного розвитку зеленого фінансування в Україні.

Перелік використаних джерел:

1. АБ «Укргазбанк» Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrgasbank.com/> (дата звернення 20.04.2025)
2. Вовченко, О. (2023). ESG-стратегія як основа управління ризиками сталого розвитку в банках. *Економіка та суспільство*, (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-85>
3. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/> (дата звернення 22.04.2025)
4. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 22.04.2025)